

ційні шари: умовна прибережна захисна смуга; незареєстровані території; ліси; природно-заповідний фонд; геонадра (спецдозволи).

Станом на сьогодні вже відкриті наступні відомості: рішення щодо розпорядження землями сільськогосподарського призначення державної власності; висновки експертизи землепорядної документації; висновки про розгляд проектів землеустрою щодо відведення земельних ділянок; заходи державного контролю за використанням та охороною земель та їх результати.

Інформація щодо земельних ділянок, що наявна у розпорядників, повинна бути відкритою і доступною як для громадян, так і для інвесторів. Це створить більш сприятливі умови реалізації земельної реформи.

Список використаної літератури:

1. Про Державний земельний кадастр: Закон України від 7 липня 2011 року № 3613-VI. Голос України від 06.08.2011. № 145.
2. Порядок адміністрування Державного земельного кадастру, затверджений наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України від 27.12.2012 р. № 836. Офіційний вісник України від 08.02.2013, № 8, стор. 380, стаття 314, код акта 65606/2013.

Ключові слова: земельні відносини, інформація, державний земельний кадастр, геопросторові дані, інформатизація.

Ключевые слова: земельные отношения, информация, государственный земельный кадастр, пространственные данные, информатизация.

Key words: land relations, information, state land cadastre, geospatial data, informatization.

УБЕРМАН ВОЛОДИМИР ІЛЛІЧ

*Науково-дослідна установа «Український науково-дослідний інститут екологічних проблем»,
провідний науковий співробітник, кандидат технічних наук*

ВАСЬКОВЕЦЬ ЛЮДМИЛА АНТОНІВНА

*Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
професор кафедри охорони праці та навколишнього середовища,
кандидат біологічних наук*

ПРОБЛЕМИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПОНЯТТЯ «ЗАБРУДНЕННЯ» У ВОДНЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ

1. Виконання Україною зобов'язань щодо імплементації законодавства ЄС в частині хімічного й екологічного стану та якості води вимагає створення наближених до європейських інструментів ефективного правового регулювання скидання забруднюючих речовин (РСЗР) із

зворотною водою у водні об'єкти. Більшість норм українського еколого-правового (ЕП) інституту якості вод та її регулювання (ЯВР), до складу якого входить підінститут РСЗР [1], зосереджено у Водному кодексі України (ВКУ) та у підзаконних актах, а європейського РСЗР – у директивах ЄС, центральною з яких є Водна рамкова директива (ВРД) [2]. З аналізу цільової спрямованості ВКУ та ВРД випливає, що **головною перепону імплементації європейського РСЗР є концептуальні відмінності ВКУ від ВРД та інших загальних та секторальних екологічних директив ЄС**. Відмінності стосуються базових юридичних понять, зокрема, «якість води», «забруднення» та «забруднююча речовина». ВКУ, який існує з 1995 р. (як змінений наступник кодексу колишньої УРСР), спрямований, у першу чергу, **на відносини у сфері господарського поводження з водними ресурсами**. При цьому екологічні аспекти залишаються другорядними. За ст. 1 ВКУ «якість води – характеристика складу і властивостей води, яка визначає її придатність для конкретних цілей використання». На відміну від ВКУ, позиція ВРД у ставленні до води висловлена у пар. (1) її преамбули. Далі у пар. (19) зазначено: «Ця Директива спрямована на підтримання і вдосконалення водного середовища у Співтоваристві. Ця мета безпосередньо стосується якості відповідних вод. Контроль кількості є додатковою складовою у забезпеченні гарної якості води, і тому має бути впроваджені кількісні заходи, спрямовані на забезпечення гарної якості». Крім того, у пар. (27) зазначено: «Кінцевою метою цієї Директиви є остаточне усунення небезпечних речовин, боротьба із забрудненням якими вимагає першочергових заходів, ... «. Отже, **головним спрямуванням ВРД є охорона вод та забезпечення їх доброї якості, зокрема, боротьба з надходженням забруднюючих речовин (ЗР)**. У той же час юридичне визначення поняття «якості води» у ВРД відсутнє. **Матеріальними виразниками «якості води» у ВРД слугують поняття «забруднення», «речовина» та «забруднююча речовина»**. Така заміна дозволяє диференціювати ЗР за їх походженням, поведінкою у водному середовищі, властивостями, впливом на біоту та людину. Нормативну регулюючу дію ВРД спрямовано на боротьбу з надходженням ЗР у воду, тоді як у ВКУ цей вплив зосереджено на зворотній воді – носії ЗР. Отже, головна мета ВРД є науково більш коректною та предметно визначеною ніж у ВКУ. Така розбіжність ускладнює, а у деяких аспектах й унеможливає апроксимацію українського водного законодавства до європейського. Принципові відмінності виявляються вже на рівні базових юридичних визначень та понять. Через існування різних перекладів ВРД та їх неузгодженість з українською науковою термінологією посилення надаються за джерелом [2].

2. Важливі концептуальні відмінності європейського та українського водного законодавства визначаються різницею у наукових підходах. За визначеннями ст. 1 ВКУ (у редакції після 2000 р.): «забруднення вод – надходження до водних об'єктів забруднюючих речовин; забруднююча речовина – речовина, яка привноситься у водний об'єкт в результаті господарської діяльності людини».

У другому визначенні слово «привноситься» є ключовим і надає йому релятивний характер, що слід вважати науково помилковим. За джерелом [3] це слово має значення «ПРИВНОСИТИ, опу, осипш, недок.. ПРИВНЕСИТИ, су, сеш; мин. ч. привніс, несла, ло; док., перех. Вносити в що-небудь щось додаткове або стороннє». Щодо скидання ЗР до водного об'єкту «привнесення» має два аспекти: номінаційний та кількісний. У першому – вважається, що при скиданні до матриці складу приймаючої води додаються нові речовини. У кількісному аспекті «привнесення» означає, що концентрація деяких речовин у приймаючій воді збільшується внаслідок скидання. Можливі також обидва випадки, тобто **водне законодавство України визнає як забруднюючу лише таку речовину, яка з'являється або кількість якої збільшується у масиві приймаючої води внаслідок діяльності людини**. Отже, йдеться про **позитивні прирощення концентрацій речовин у приймаючій воді**, вважаючи нульовими концентрації не існуючих речовин в умовах відсутності впливу суб'єкту скидання.

Аналогічні визначення у ВРД є принципово відмінними від ВКУ: за ст. 2(31) ВРД ««Забруднювач» означає будь-яку речовину, яка може викликати забруднення, зокрема, речовини, перелічені у Додатку VIII»; а за ст. 2(33) ««Забруднення» означає пряме чи непряме введення, в результаті діяльності людини, речовин чи тепла у повітря, воду чи землю, які можуть бути небезпечними для здоров'я людей або для якості водних екосистем або наземних екосистем, що безпосередньо залежать від водних екосистем, яке призводить до пошкодження матеріальної власності або до припинення чи погіршення функціонування комунальних служб або інших законних користувачів довкілля». У ВРД здійснюється **юридичний поділ речовин (або ЗР), виходячи з їх властивостей, цільових завдань та операційних потреб законодавчого регулювання**, на такі категорії: 1) речовини, наведені у Додатку VIII (перелік-показник за груповими описами) ВРД; 2) небезпечні речовини (за визначенням у ст. 2(29) ВРД); 3) речовини, боротьба із забрудненням якими потребує першочергових заходів (або пріоритетні речовини) (за визначенням у ст. 2(30) та переліком у Додатку X ВРД); 4) особливі (або специфічні) забруднювачі (визначаються у Додатку V щодо показників стану вод як «Забруднення усіма речовинами, боротьба із забрудненням якими вимагає першочергових заходів, виявленими як такі, що викидаються у масив води. Забруднення іншими речовинами, виявленими як такі, що у значних кількостях викидаються у масив води)». Отже, у ВРД **визначальною ознакою ЗР, що скидаються, є можливість її небезпечного впливу**. Кількісно невизначеною залишається ознака «значної кількості» для характеристики стану вод.

На відміну від ВРД у тексті ВКУ спектр поділу ЗР майже відсутній, а про властивості окремих видів ЗР та специфічні регуляторні вимоги до них зазначено у дуже обмеженому інструментально-правовому обсязі, зокрема, стосовно біогенних, радіоактивних, токсичних та нафтових ЗР. У ВКУ відсутній загальний підхід до РСЗР як до цілісного системно єдиного ЕП підінституту, складові якого визначено у ст. 10 ВРД

«комбінованого підходу до точкових і просторово-розподілених джерел» та у ст. 4 Директиви 2008/105/ЄС [4] щодо «зон змішування».

3. Переважна більшість ЗР надходять у масиви вод внаслідок скидання, яке законодавчо регулюється нормативами ГДВ (у ВРД) та ГДС (у ВКУ). Сучасна українська диференціація ЗР для регулювання їх скидання, які скидаються, виконана у підзаконному акті [5], де міститься Порядок та Перелік. Порядок поділяє ЗР на ті, «скидання яких ... нормується в усіх випадках», та на «додаткові». У Переліку наведено дев'ять ЗР (груп ЗР) «скидання яких у водні об'єкти нормується», але не згадується про випадки їх скидання, що слід вважати помилкою. Також у Переліку міститься загальний опис додаткових ЗР: «речовини, визначені державними санітарними нормами і правилами, нормативами екологічної безпеки водокористування, нормативами якості води водних об'єктів), концентрація яких у зворотних водах збільшується порівняно із забраною водою». Такий бінарний поділ принципово відрізняється від концепції ВРД. Зокрема, ті **ЗР, що за Переліком нормуються в усіх випадках, насправді належать до найбільш поширених у складі зворотної води і найменш небезпечних ЗР (або їх груп)**. Тоді як ЗР, що можуть становити реальну загрозу екологічній безпеці, за визначеннями у ст. 1 та ст. 36 ВКУ регулюються вимогами до «конкретних цілей використання» води (відповідні місця за ВРД мають назву «зон, що перебувають під охороною»). Для такого регулювання обрано не деталізовану і довільну процедуру нормування, реалізацію якої, всупереч вимогам ВРД, покладено на розпоршене коло невизначених та некерованих суб'єктів – розробників ГДС. Крім того, додаткові ЗР визначаються не за абсолютними концентраціями у приймаючій воді, а за екологічно сумнівним принципом відносного збільшення (прирошення) їх концентрації у зворотних водах. На відміну від цього, у **водному законодавстві ЄС головну роль відіграє списковий принцип регулювання ЗР**, які надходять у воду.

Висновки. Імплементация європейського законодавства вимагає екологізації водного законодавства України, базою якої є ЕП інститут ЯВР. Значну перешкоду імплементации створюють: 1) концептуальна невідповідність базових юридичних понять ВКУ та ВРД, зокрема, «забруднення» та «забруднююча речовина»; 2) відсутність в українському водному законодавстві поділу ЗР за їх небезпекою та за черговістю боротьби з ними. Така глибока розбіжність означає, що парадигма української охорони вод вимагає зміни з господарської на екологічну. Отримані результати можуть застосовуватися для розроблення законопроектних та нормопроектних пропозицій для переходу до європейського регулювання скидання ЗР. Альтернативою зазначеної глибокої екологізації ВКУ слід вважати розроблення та прийняття спеціального Закону України «Про охорону вод».

Список використаної літератури:

1. Уберман В. І., Васьковець Л. А. Поетапне наближення українського еколого-правового інституту якості вод та її регулювання до законодав-

ства ЄС / Legislation of EU countries: history, shortcomings and prospects for the development: Collective monograph. Frankfurt (Oder) : Izdevniecība "Baltija Publishing", 2019. P. 334-354.

2. Директива 2000/60/ЄС про встановлення рамок діяльності Співтовариства у сфері водної політики. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_962.html.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. – Київ; Ірпінь: Перун, 2005. – VIII, 1728 с.
4. Директива 2008/105/ЄС про стандарти якості довкілля в галузі водної політики. URL: <http://old.minjust.gov.ua/45875>.
5. Постанова КМУ від 11 вересня 1996 р. № 1100 «Про затвердження Порядку розроблення нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та перелік забруднюючих речовин, скидання яких у водні об'єкти нормується» (в редакції Постанови КМ № 1091 (1091-2017-п) від 13 грудня 2017 р.). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/110096-п>.

Ключові слова: екологічне законодавство ЄС, водне законодавство України, скидання забруднюючих речовин, регулювання скидів, нормативи скидів, поняття «забруднення» та «забруднююча речовина», імплементація законодавства ЄС.

Ключевые слова: экологическое законодательство ЕС, водное законодательство Украины, сброс загрязняющих веществ, регулирование сбросов, нормативы сбросов, понятия «загрязнение» и «загрязняющее вещество», имплементация законодательства ЕС.

Key words: EU environmental legislation, water legislation of Ukraine, pollutant discharge, discharges regulation, limits of discharges, concepts of "pollution" and "pollutant", implementation of EU legislation.

ЧУМАЧЕНКО ІННА ЄВГЕНІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри аграрного, земельного та екологічного права,
кандидат юридичних наук, доцент*

ЩОДО ГАРАНТІЙ ПРАВА ГРОМАДЯН НА ВІЛЬНИЙ ДОСТУП ДО ПЛЯЖІВ ТА УЗБЕРЕЖЖЯ

Кожен громадянин має право користуватися природними об'єктами права власності народу відповідно до закону (ст. 13 Конституції України), громадянам гарантується право загального використання природних ресурсів для задоволення життєво необхідних потреб (ч. 2. ст. 38 ЗУ «Про охорону навколишнього природного середовища»). Згідно ст. 13 ЗУ «Про благоустрій населених пунктів» від 6 вересня 2005 року до територій загального користування відносяться пляжі. Тобто, кожен громадянин України має право загального земле- та водокористування, адже пляж є поєднанням акваторії з частиною земельної ділянки, що до неї прилягає, і користування пляжем означає користування і тим, і іншим. Тобто, вхід на пляж, прохід до моря, річки, водоймища, купання,